

K O H T U O T S U S

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Harju Maakohus Tallinna kohtumaja
Kohtunik	Hermann Käbi
Kriminaalasja number	1-xx-xxxx
Otsuse tegemise aeg ja koht	23.08.2024, Tallinn
Kriminaalasi	Käthlyn-Heleni süüdistuses KarS § 400 järgi; Kutt-Jyrgeni taotlus tema suhtes jõustunud kohtulahendi 1-xx-xxxx uuesti läbivaatamiseks
Prokurör	X. X
Süüdistatav	Käthlyn-Helen Isikukood: XXX; elukoht: xxx; kodakondsus: Eesti Vabariigi kodanik; haridustase: kõrgharidus; töökoht: tippjuht, XXX; kriminaalkorras karistamata. Tökendit kohaldatud ei ole.
Kaitsja	vandeadvokaat Pietro-Šarib

RESOLUTSIOON

1. Süüdi tunnistada Käthlyn-Helen KarS § 400 lg 2 p 1 järgi ja mõista karistuseks kaks aastat vangistust.

2. KarS § 73 lg-te 1 ja 3 alusel määrata, et mõistetud karistust ei pöörata täitmisele, kui Käthlyn-Helen ei pane kahe aasta pikkuse katseaja jooksul toime uut tahtlikku kuritegu.
3. KarS § 78 p 1 alusel arvata katseaja alguseks kohtuotsuse kuulutamise kuupäev.
4. KrMS § 175 lg 1 p-de 4 ja 9, § 179 lg 1 p 2 ja § 180 lg 1 alusel välja mõista Käthlyn-Helenilt riigituludesse menetluskuluna teise astme kuriteos süüdimõistmisega kaasnev sundraha X eurot.
5. Kohustada prokuratuuri kaaluma uuesti läbi kriminaalmenetluse algatamine Styyveni suhtes KarS § 400 lg 2 järgi.
6. Tagastada Kutt-Jyrgeni taotlus läbi vaatamata.
7. Algatada Kutt-Jyrgeni kaitsja Tuula-Mylla suhtes advokatuuri aukohtu menetlus.

EDASIKAEBAMISE KORD

Kohtuotsuse peale võib esitada kirjaliku apellatsiooni Tallinna Ringkonnakohtule viieteistkümne päeva jooksul alates otsuse avalikult teatavaks tegemisest. Apellatsiooni võib esitada vaid juhul, kui on tegemist kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumisega KrMS § 339 lg 1 mõttes. Süüdistatav ja kaitsja võivad esitada apellatsiooni ka juhul, kui kokkuleppes kirjeldatud tegu ei ole kuritegu, see on karistusseadustiku järgi ebaõigesti kvalifitseeritud või kui süüdistatavale on kuriteo eest mõistetud karistus, mida seadus selle eest ette ei näe.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Käthlyn-Helenit süüdistatakse KarS § 400 lg 2 p 1 järgi selles, et tema leppis konkureeriva firma juhiga kokku võidu riigihankes Emajõe süvendamiseks.

xx.xx.xxxx kell 8.21 kohtus Käthlyn-Helen Styyveniga viimase kabinetis aadressil XX. Kohtumise eesmärgiks oli leppida kokku mõlema firma pakkumuste hinna Emajõe süvendamiseks avaldatud riigihankes nr XX. Käthlyn-Helen väitis Styyvenile, et kuna eelmised kaks riigihanket oli võitnud pooltevahelise kokkuleppe tulemusena Styyveni firma, siis nüüd soovib võitu Käthlyn-Heleni firma. Veel tõi Käthlyn-Helen välja hinna, millega soovivad hankes osaleda (x eurot) ja minimaalse hinna, mille saab esitada Styyveni firma (x+543 000 eurot). Kohtumine läks ilma tõrgeteta ja Styyven vastumeelsust plaani suhtes ei avaldanud.

Sellega pani Käthlyn-Helen toime konkurentidevahelise kokkuleppega riigihankes osalemise, millega määrati otseselt kolmandate isikute suhtes kindlaks hind, s.o. KarS § 400 lg 2 järgi kvalifitseeritud kuriteo.

2. Käthlyn-Heleni esindaja Pietro-Šarib esitas samal päeval kell 9.48 prokuratuurile kuriteokaebuse Styvyeni firma suhtes KarS § 400 lg 2 järgi. Lisaks palus esindaja, et Käthlyn-Heleni vastu kriminaalmenetlust ei algatataks, põhjendades seda puhtsüdamliku ülestunnistusega ja kaasabiga, ilma milleta polnuks võimalik tuvastada kriminaalmenetluse algatamiseks alus.

3. Styvyen esitas samal päeval kell 10.20 prokuratuurile kuriteokaebuse Käthlyn-Heleni firma suhtes KarS § 400 lg 2 järgi. Styvyen taotles kuriteokaebuses kriminaalmenetluse algatamist vaid Käthlyn-Heleni firma suhtes, kuna ilma Styvyeni puhtsüdamliku ülestunnistuse ja lahke kaasabita ei oleks õiguskaitseorganid toime pandud kuriteole jälile saanud ja riik oleks kandnud varalist kahju vähemalt 543 000 euro suuruses.

4. Prokuratuur alustas xx.xx.xxxx kriminaalmenetlust Käthlyn-Heleni ja tema juhitud firma suhtes. Samuti otsustati lõpetada kriminaalmenetlus Styvyeni ja tema juhitud firma suhtes.

4.1. Vandeadvokaat Pietro-Šarib esitas prokuratuurile kaebuse kriminaalmenetluse alustamise vastu Käthlyn-Heleni suhtes. Esindaja sõnul pöördus kuriteoteatega prokuratuuri poole esimesena Käthlyn-Helen, mistõttu tuleb menetlust alustada hoopis Styvyeni ja tema juhitava firma suhtes ja Käthlyn-Heleni suhtes kriminaalmenetlus lõpetada. Prokuratuur jättis kaebuse xx.xx.xxxx määrusega nr XX rahuldamata märkides, et kriminaalmenetluse alustamist ei ole võimalik vaidlustada.

5. Lisaks esitas kohtule kaebuse Käthlyn-Heleni elukaaslane Kutt-Jyrgen, kes taotleb tema suhtes jõustunud süüdimõistva kohtuotsuse uut läbivaatamist.

5.1. Kutt-Jyrgeni suhtes alustati XXXX. aastal kriminaalmenetlust KarS § 298¹ järgi. Kutt-Jyrgenit süüdistati selles, et tema N linna abilinnapeana ja mitme nõukogu liikmena toetas enda äranägemise järgi erinevaid ärimehi. Kriminaalmenetluse alustamise tõttu pidi Kutt-Jyrgen loobuma kohtades nõukogudes ja astuma tagasi abilinnapea kohalt, mistõttu puudus tal sel ajal sissetulek.

5.2. Harju Maakohus mõistis Kutt-Jyrgeni xx.xx.xxxx otsusega nr 1-xx-xxxx õigeks. Kohutu hinnangul olid prokuratuuri esitatud tõendid kogutud ebaseadusliku jälitustegevuse kaudu. Ülejäänud tõenditeks oli vaid tunnistajate Enni A ja Bahtar B ütlused, mida kohus ei pidanud usaldusväärseteks.

5.3. Prokuratuur esitas apellatsiooni Tallinna Ringkonnakohtule, paludes Kutt-Jyrgeni süüdimõistmist ja karistamist. Ringkonnakohus rahuldab apellatsiooni ja mõistis karistuseks kahe aasta ja ühe kuu pikkuse vangistuse. Kolleegium jaatas maakohtu seisukohta, et tõendite kogumisel oli

eksitud seaduse vastu, ent pidas avalikku huvi selles asjas kaalukamaks rikkumistest.

5.4. Kutt-Jyrgeni kaitsja esitatud kassatsioon jäeti rahuldamata.

5.5. Kolm aastat hiljem jõustus süüdimõistev kohtuotsus Enni A ja Bahtar B suhtes, keda süüdistati valeütluste andmises Kutt-Jyrgeni kriminaalasjas. Kutt-Jyrgeni kaitsja Tuula-Mylla avaldas kahetsust, et tõde alles nii hilja selgus, ja ütles, et paraku pole nüüd enam mitte midagi teha.

5.6. Enda advokaadi väitest hoolimata esitas Kutt-Jyrgen Harju Maakohtule kaebuse, milles taotleb kohtuotsuse uuesti läbivaatamist seoses uute ja ülimalt kaalukate asjaolude ilmnenemisega, samuti enda õigeksmõistmist. Kaebuse kohaselt jäi Kutt-Jyrgen kriminaalmenetluse tõttu ilma nii kallist elukaaslasest, heast tööst kui ka armsast kodust. Lisaks õigeksmõistmisele taotleb Kutt-Jyrgen kriminaalmenetlusega temale tekitatud kahju hüvitamist ulatuses 543 000 eurot.

KOHTU SEISUKOHT

6. Kohus, kuulanud ära kohtu alla antud süüdistatavate ja tunnistajate ütlused, kaitsja ja prokuröri seisukohad ja kontrollinud kriminaalasjas kogutud ning kohtule esitatud kirjalikke tõendeid, asub järgnevale seisukohale.

7. Käthlyn-Heleni süüdistuses KarS § 400 lg 2 järgi

7.1. Käthlyn-Helenit süüdistatakse KarS § 400 lg 2 järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemises, mis seisneb konkurentidevahelises kokkuleppes riigihankes osalemisel, kui sellega määratakse otseselt kolmandate isikute suhtes kindlaks hind. Kohus on seisukohal, et süüteo koosseis on antud juhul täidetud. Riigikohtu praktika järgi ei välista karistusõiguslikku vastutust asjaolu, et KarS § 400 järgi kvalifitseeritud teo toimepanijaks on füüsiline isik¹. Kohtu hinnangul on piisavalt tõendatud kokkuleppe olemasolu hinna määramiseks ja soov seda riigihankes osalemisel rakendada, s.o. sätte objektiivne koosseis. Subjektiivne koosseis hõlmab tahtluse olemasolu. Arvestades Käthlyn-Heleni kokkusaamist Styvveniiga kokkuleppe arutamiseks, samuti nende vaheliste varasemate sarnase sisuga kokkulepete olemasolu, leiab kohus, et tegu pandi toime kavatselt KarS § 16 lg 2 mõttes, seega täites subjektiivse kuriteo koosseisu. Seega tuleb Käthlyn-Helen süüdi mõista KarS § 400 lg 2 p 1 järgi. Kohus loeb süüdistatava esitatud kuriteoteates sisalduva ülestunnistuse ja süüteo avastamisele kaasaaitamise karistust kergendavaks asjaoluks (KarS § 57 lg 1 p 3) ja võtab neid karistuse määramisel arvesse.

8. Prokuratuuri otsus lõpetada kriminaalmenetlus Styvveni suhtes

¹RKKKo 05.12.2016 nr 3-1-1-79-16, p 23

8.1. Kohus on seisukohal, et prokuratuur rikkus Styyveni suhtes alustatud kriminaalmenetluse lõpetamisega oluliselt menetlusnormi, mistõttu kohustab prokuratuuri kaaluma uuesti Styyveni suhtes kriminaalmenetluse alustamist.

8.2. Kohtule esitatud dokumentidest nähtub, et Styyveni suhtes lõpetati kriminaalmenetlus sama otsusega, millega algatati menetlus Käthlyn-Heleni suhtes. Järelikult pidi varasemalt Styyveni suhtes kriminaalmenetlust alustatud olema, teisisõnu oli olemas alus ning puudusid kriminaalmenetlust välistavad asjaolud (KrMS § 194 lg 2, § 199). KrMS § 205¹ on kohaldamatu, kuna kusagilt ei nähtu, et kumbki kokkuleppe osalistest (sh Styyven) oleks Konkurentsiametile esitanud leebuse kohaldamise taotluse, mis on konkurentsiseaduse (KonkS) kohaselt menetluse lõpetamise eelduseks (KonkS § 78¹). Isegi, kui eirata taotluse esitamata jätmist, jääb kohtule küsitavaks, kas leebuse kohaldamise eeldused on Styyveni puhul täidetud (KonkS § 78¹ lg 5 p 5). Kriminaalmenetluse kohustuslikkust saab käsitada ka vastupidiselt – keelatud on kriminaalmenetluse lõpetamine ilma õigusliku aluseta (KrMS § 6). Seega leiab kohus, et Styyveni suhtes algatatud menetluse lõpetamine oli õigusvastane, mis tingib vajaduse kaaluda uuesti läbi kriminaalmenetluse algatamine Styyveni suhtes. Kohus märgib, et kriminaalmenetluses võivad menetluspoolte rollid muutuda, mistõttu oluks ilmselt mõistlik esitada süüdistus Käthlyn-Helenile ja Styyvenile üheaegselt.

9. Kutt-Jyrgeeni taotlus otsuse uuesti läbivaatamiseks

9.1. Kohtul puudub pädevus Kutt-Jyrgeeni taotlust menetleda, samuti ei ole Kutt-Jyrgeenil antud taotluse esitamise õigust. Seega tagastab kohus taotluse.

9.2. Kutt-Jyrgeen taotleb sisuliselt teistmismenetluse algatamist. KrMS § 367 lg 1 kohaselt ei saa süüdimõistetud ise teistmisavaldust esitada, vaid seda peab tegema tema advokaadist kaitsja. Vastavalt KrMS § 365 lg-le 1 kuulub teistmisavalduse läbivaatamine Riigikohtu pädevusse. Maakohtul pole seega võimalik taotlust sisuliselt lahendada. Küll aga esitab kohus enda seisukoha.

9.3. Nõustuda tuleb kaebaja seisukohaga, et teise kohtuotsusega tuvastatud tunnistaja valeütluste andmine on aluseks kohtuotsuse teistmiseks (KrMS § 366 p 1). Samas jääb kohus skeptiliseks, kas menetlus ka kaebaja jaoks positiivselt lõppeks. Nimelt nõustus Riigikohus ringkonnakohtu seisukohaga, et jälitustegevusega saadud tõendid on ülekaaluka avaliku huvi tõttu lubatavad, mistõttu ei pruugi pelgalt valeütluste tuvastamine tingida õigeksmõistmist.

9.4. Samuti jätab kohus lahendamata Kutt-Jyrgeeni taotluse kahju hüvitamiseks. Ka seda tuleb kaebajal taotleda teistmismenetluse käigus Riigikohtus. Vastavalt süüteo menetluses tekitatud

kahju hüvitamise seaduse § -le 6 saab Kutt-Jyrgen kahju hüvitamist taotleda vaid juhul, kui talle mõistetakse kergem karistus (mis ei ole antud juhul tõenäoline) või ta mõistetakse õigeks. Kohus kahtleb, et natuke üle kahe aasta pikkuse vangistuse eest määratav hüvitis oleks võrreldav Kutt-Jyrgeni poolt küsitud summaga, kuid eeltoodud põhjustel ei otsusta ka selle küsimuse üle.

9.5. Murettekitav on Kutt-Jyrgeni kaitsja väide, justkui ei saaks ta enam midagi teha. Teistmismenetlus on üldtuntud meede, ei ole eluliselt usutav, et advokaat selle olemasolust teadlik pole. Advokatuuriseaduse § 44 lg 1 p 1 järgi on advokaat kohustatud kasutama kliendi huvides kõiki seadusega kooskõlas olevaid vahendeid ja viise, säilitades kutseau ja väärrikuse. Pakkumata oma kliendile võimalust kohtuotsuse teistmismenetluse algatamiseks, oleks advokaat võinud tekitada kliendile olulist kahju, kuna on võimalik, et menetluse käigus jõutaks õigeksmõistva otsuseni, samuti kahju hüvitamiseni. Kohtu hinnangul on tegu advokaadipoolse olulise eksimusega, mistõttu saadab kohus asja arutamiseks advokatuuri aukohtusse.

(allkirjastatud digitaalselt)

Hermann Käbi